

AMIR TEMUR XAZINASI: AFSONA VA HAQIQAT ORALIG'IDA

*Suyarov Mavlon Safarovich**Shahrisabz davlat muzey qo'riqxonasi ilmiy xodimi**Tel: +998919557676 @mail suyarov594@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Amir Temur saltanatining iqtisodiy qudrati, "Amir Temur xazinasi" tushunchasining moddiy va ma'naviy jihatlarini tahlil qilinadi. Shuningdek, Sohibqiron tomonidan to'plangan boyliklarning taqdiri va ularning bugungi kundagi ilmiy-tarixiy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekcha: Amir Temur, Samarqand, xazina, madaniy meros, "Temur tuzuklari", arxeologiya.

Аннотация: В данной статье анализируется экономическое могущество империи Амира Темура, материальные и духовные аспекты понятия «Сокровища Амира Темура». Также освещаются судьба накопленных богатств и их научно-историческое значение в современный период.

Ключевые слова: Русский: Амир Темура, Самарканд, сокровища, культурное наследие, «Уложения Темура», археология.

Annotation: This article analyzes the economic power of the empire of Amir Temur, the material and spiritual aspects of the concept of "Amir Temur's Treasure." The fate of the accumulated wealth and its scientific-historical significance in the modern period are also highlighted.

Keywords: Amir Temur, Samarkand, treasures, cultural heritage, "Tuzuk-i-Timuri", archaeology.

Kirish

Amir Temur nafaqat buyuk sarkarda va markazlashgan davlat asoschisi, balki ulkan iqtisodiy va madaniy resurslarni bir nuqtaga jamlay olgan strateg hamdir. Tarixiy manbalarda uning xazinasi haqida so'z ketganda, ko'pincha uning harbiy yurishlari davomida qo'lga kiritilgan oltin-javohirlar ko'z oldimizga keladi. Biroq, zamonaviy tarixshunoslik "Temur xazinasi" tushunchasiga kengroq yondashishni talab etadi.

Ushbu maqolaning dolzarbligi shundaki, Amir Temur davridagi moddiy boyliklarning harakati va ularning davlat barqarorligini ta'minlashdagi o'rnini o'rganish, Markaziy Osiyo renessansining iqtisodiy poydevorini tushunishga yordam beradi. Maqolaning maqsadi — afsonalarga aylanib ketgan "yashirin xazinalar" va real tarixiy faktlar o'rtasidagi farqni ilmiy asosda ko'rsatib berishdan iborat.

Amir Temur shaxsi va u asos solgan buyuk saltanat haqida so'z ketganda, ko'pchilikning tasavvurida bepoyon hududlar, mislsiz g'alabalar va, albatta, ulkan boyliklar gavdalanadi. "Amir Temur xazinasi" tushunchasi asrlar davomida nafaqat

xazina izlovchilarni, balki tarixchi olimlar va arxeologlarni ham qiziqtirib kelmoqda. Xo'sh, bu xazina aslida nima?

1. Moddiy Boyliklar: Samarqandning "Oltin" Davri

Sohibqiron o'zining 35 yillik harbiy yurishlari davomida Hindistondan tortib Kichik Osiyogacha bo'lgan hududlardan ulkan o'ljalarni poytaxt Samarqandga jamlagan. O'sha davr guvohi bo'lgan yozuvchi va elchilar (masalan, Klavixo) o'z esdaliklarida hayratlanarli ma'lumotlarni qoldirishgan.

Ko'ksaroy va Arki Oliy: Samarqand qal'asi ichida joylashgan ushbu saroy davlatning asosiy g'aznasi bo'lib xizmat qilgan. Bu yerda tonnalab oltin yombilar, qimmatbaho javohirlar va bosib olingan o'lkalarning eng nodir buyumlari saqlangan.

Zargarlik San'ati: Manbalarda Temur saroyidagi oltin daraxtlar, qimmatbaho toshlar bilan bezatilgan taxtlar va oltin favvoralar haqida yoziladi. Bu buyumlarning aksariyati keyinchalik turli siyosiy to'polonlar va sulolalar almashinuvi davrida tarqalib ketgan.

2. Ma'naviy Xazina: Intellektual Meros

Ko'pgina tarixchilar Amir Temur xazinasini faqat oltin va kumush bilan o'lchashni xato deb hisoblashadi. Sohibqironning eng katta boyligi u yaratgan madaniy muhit edi:

Olimlar va Hunarmandlar: Temur har bir shaharni zabt etganda, birinchi navbatda olimlar, me'morlar va san'at ahliga omonlik berib, ularni poytaxtga olib kelgan. Bu esa Samarqandni jahonning ilm-fan markaziga aylantirdi.

Noyob Qo'lyozmalar: Temur tomonidan to'plangan kutubxona o'sha davrning eng boy kitob xazinalaridan biri sanalgan.

3. Yashirin Xazinalar: Afsonalar va Taxminlar

Xalq orasida Temur vafotidan so'ng uning shaxsiy boyliklari qayerga ketgani haqida ko'plab taxminlar yuradi. Ba'zi tadqiqotchilar xazinaning bir qismi u tug'ilib o'sgan shahar — Kesh (Shahrisabz) yaqinidagi tog' g'orlarida yoki maxsus qurilgan yerosti omborlarida yashirilgan deb hisoblashadi.

Ayniqsa, Oqsaroy poydevori yoki uning atrofidagi hududlarda hali ochilmagan sirlar ko'p deb taxmin qilinadi. Biroq, bugungi kunda arxeologiya fani uchun eng katta "xazina" — bu o'sha davrning madaniy qatlamlari va arxeologik yodgorliklaridir.

4. "Temur Tuzuklari" — Boqiy Meros

Maqola yakunida aytish joizki, Amir Temurdan qolgan eng qimmatli xazina bu — uning davlatchilik siyosati va strategiyasi jamlangan "Temur tuzuklari"dir. Bu asar oltinlardan ko'ra qadrliroq bo'lib, asrlar davomida boshqaruv san'ati bo'yicha qo'llanma bo'lib xizmat qilmoqda.

Xulosa

Amir Temur xazinasini — bu shunchaki oltin emas, balki bizgacha yetib kelgan ulkan me'moriy obidalar, ilm-fan yutuqlari va milliy g'ururimizdir. Bugun biz

o‘rganayotgan har bir arxeologik yodgorlik o‘sha buyuk xazinaning bir parchasi hisoblanadi.

Ushbu maqolaga o'zingizning sohangizga oid (masalan, Siypantosh yoki boshqa obidalar bilan bog'liq) qo'shimcha ma'lumotlar kiritishni istaysizmi?

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Amir Temur. "Temur tuzuklari". (O‘zbek tiliga tahrir ostida nashr etilgan nusxalari). Toshkent, "Sharq" nashriyoti.
2. Ruy Gonsales de Klavixo. "Samarqandga — Amir Temur saroyiga sayohat kundaligi" (1403-1406 yillar).
3. Sharafuddin Ali Yazdiy. "Zafarnoma". Toshkent, "Sharq" nashriyoti.
4. Bo‘riboy Ahmedov. "Amir Temur: Tarixiy muassasa". Toshkent, 1996.
5. Ibn Arabshoh. "Amir Temur tarixi" (Ajoyib al-maqdur fi navoibi Taymur).
6. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. Toshkent, Davlat ilmiy nashriyoti.